

"Читай книжки, що стали подією"

Під таким гаслом уже одинадцять років поспіль в Україні відбувається визначення кращої книги року. Команда компетентних експертів: провідних книгознавців, критиків, вчених-гуманітаріїв, письменників, політологів, журналістів, народних депутатів називає 21 кращу книгу (по три підномінації в семи номінаціях) та найкращу книгу року, яка отримує Гран-прі. Протягом усього минулого року 96 експертів загальнонаціональної акції "Книжка року" стежили за новинками на українському книжковому ринку та ретельно оцінювали кожну із щойно виданих книг. Головними критеріями були зміст книги, якість та новизна тексту, ілюстрації, якість та актуальність видання. Серед організаторів цієї акції — почесний президент Фонду сприяння розвитку мистецтв А. Толстоухов, директор Інституту української філології ім. Тараса Шевченка НАН України М. Жулинський, ректор Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова В. Андрущенко, президент Всеукраїнського рейтингу "Книжка року" К. Родик, головний редактор газети "Україна молода" М. Дорошенко та директор центру рейтингових досліджень "Еліт-профі" Г. Родіна.

Ось уже другий рік до організації цієї культурної події долучається Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Інститутом соціології, психології та управління цього університету напередодні підбиття підсумків рейтингу було проведено вивчення літературних симпатій київських студентів. Опитування студентства виявило цікаві результати. Несподіванкою стало те, що при купівлі книги на вибір молоді істотно впливають інформація про здобуті книгою нагороди в конкурсах (34,4%) та видавництво (17,2%). А от основне місце купівлі поки що залишається традиційним — книжковий ринок "Петрівка" (49,7%), частка покупців, які обирають книгарні, є набагато меншою (22,5%). Виявилось, що студенти більше довіряють рекомендаціям друзів, ніж рецензіям у пресі та в Інтернеті. Це свідчить про наявність спільнот читачів та популярність літератури як теми для спілкування. На жаль, книжкові форуми не дуже популярні серед столичних студентів, їх відвідують менше 20% опитуваних. Сучасний студент віддає перевагу паперовим книгам і витрачає на них у середньому п'ятдесят гривень на місяць. У читацьких уподобаннях упевнено лідирує світова класика (55,7%), та виявилось, що респонденти знаються й на сучасній українській літературі. Серед вітчизняних авторів сьогодення перше місце, на думку студентства, посідає Ю. Андрухович, друге — Л. Костенко, а третє — О. Забужко та Л. Дереш. В опитуванні брали участь студенти провідних столичних ВНЗ.

Десятого лютого в приміщенні Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова відбулася церемонія нагородження переможців "Книжка року'2009", а також проходила книжкова виставка-ярмарок, на якій було представлено не лише видання-номінанти, а й багато іншої літератури за привабливими цінами. Понад два десятки вітчизняних видавництв розмістили свої стенди в холі перед залом, де проходило урочисте нагородження.

Саму ж церемонію відкрив Василь Лазарович, ймовірний представник України на цьогорічному пісенному конкурсі "Євробачення". Оксамитовий бас-баритон України заспівав для гостей церемонії прекрасні пісні: "Я піду в далекі гори" та "Очі волошки".

Першими було оголошено переможців у номінації "Обрії", в якій, за словами письменника Михайла Бриниха, "зосереджено найбільше відповідей на всі можливі запитання, зібрано поради, довідки" тощо. Ця номінація, як і решта

шість ("Хрестоматія", "Софія", "Дитяче свято", "Візитівка", "Красне письменство", "Минувшина"), поділяється на три підномінації, що дає змогу охопити практично всі напрями сучасного книговидання. До коротких списків "Книжки року'2009" потрапили книги 72 вітчизняних видавництв із Києва, Львова, Харкова, Чернівців, Луцька, Черкас, Ужгорода, Запоріжжя, Дніпродзержинська та Дніпропетровська. Найчастіше в коротких списках експерти рейтингу відзначали видання Києво-Могилянської академії, "Піраміди" (по вісім книжок у коротких списках) та "Клубу сімейного дозвілля" (сім позицій).

У кожній із номінацій працює група експертів "Книжки року", які оцінюють повні списки книг. Ці списки формуються, головним чином, з таких трьох джерел: із пропозицій видавців, з бібліографії Національної парламентської бібліотеки України та, звичайно ж, із книжкового асортименту книгарень. До коротких списків увійшли по сім видань у кожній із підномінацій, що набрали найбільшу кількість балів. Із десяти книг, які здобули найвищі оцінки під час остаточного рейтингування, формувався список претендентів на Гран-прі, володар якого визначається окремим голосуванням усіх експертів "Книжки року".

Хочеться відзначити, що в номінації "Хрестоматія" кращою книгою української та зарубіжної художньої класики став "Кобзар" видавництва "Дух і Літера", а кращою літературознавчою книгою — "Сучасна літературна компаративістика: стратегії й методи. Антологія" видавництва Києво-Могилянської академії "КМ-Академія". Варто згадати, що оголошував переможців у цій номінації президент цього вишу Сергій Квіт. Бачимо, що Києво-Могилянська академія посилена свої позиції в рейтингу, натомість харківське видавництво "Факт", один з торішніх лідерів, цього року було представлено лише кількома книгами в коротких списках.

Уже традиційно, одним із переможців у номінації "Дитяче свято" стало видавництво "А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА", яке цього року отримало нагороди в трьох підномінаціях двох номінацій, а саме: "Твори для середніх і старших школярів" та "Розвиваюча та пізнавальна література" в номінації "Дитяче свято", а також "Сучасна зарубіжна проза/драматургія" в номінації "Красне письменство".

Окремою номінацією стала "Краща книжкова серія". Такою було названо "Приватну колекцію" львівського видавництва "Піраміда". Видавничим домом року була названа "КМ-Академія".

Новинкою цьогорічної церемонії "Книжка року" було нагородження авторів, які увійшли до коротких списків рейтингу, принаймні, із двома надрукованими книгами. Костянтин Родик неодноразово наголошував на тому, що зараз "Книжка року" робить кроки назустріч авторам, які є, на думку президента книжкового рейтингу, "золотим фондом видавця". Найактивнішими авторами 2009 року стали: Михайло Відейко, Юрій Винничук, Галина Малик, Олесь Ільченко, Андрій Климов, Юрій Іздрик, Галина Пагутяк, Сергій Жадан, Василь Веремко, Костянтин Тищенко.

Гран-прі рейтингу отримала книга Олександра Найдена "Народна ікона Середньої Наддніпрянщини в контексті селянського культурного простору", випущена Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАНУ. У виданні подано високоякісні репродукції рідкісних ікон, що надає йому вигляду подарункового альбому. Проте зміст книги є науковим — це ґрунтовне культурологічне дослідження.

Хоча церемонія нагородження зібрала цілу плеяду відомих письменників та видавців, найбільший інтерес аудиторії, серед якої була переважно молодь, викликала поява Л. Каденюка, Героя України, єдиного вітчизняного космонавта років незалежності, а тепер і визнаного письменника. Його книга "Місія — космос", видана київським видавництвом "Пульсари" в серії "Українці у світовій цивілізації", перемогла в підномінації "Науково-популярна література/публіцистика" номінації "Обрії". Український космонавт зазначив, що до цього моменту він мав відчуття, що його політ у космос іще не завершено.

Усі попередні роки існування рейтингу він проводився без підтримки держави, але цьогоріч на "Книжку року" звернув увагу Державний комітет телебачення та радіомовлення України. Перший заступник голови комітету А. Мураховський у своїй промові на брифінгу відзначив важливу роль таких заходів, окреслив стан книжкової галузі в Україні, наголосивши на багатьох позитивних моментах. Так, зокрема, він розповів про шляхи вирішення проблеми

"важких від підручників портфелів". Це може бути використання спеціального паперу, легких палітурок та поділ підручників на томи.

Всеукраїнський рейтинг "Книжка року" є своєрідним компасом у книжковому розмаїтті. Особливо зараз, коли ЗМІ пропонують замало інформації про вітчизняні книжкові новинки. Важливою відмінністю цього рейтингу від інших подібних є те, що він спирається саме на думку експертів, а не на попит чи думку читацького загалу. Попит може бути стимульований рекламою, думку загалу неможливо точно визначити, а компетентні фахівці оцінюють видання за більш-менш чіткою системою показників. Такий підхід до ранжування дає змогу відібрати саме якісні книги, такі, що становитимуть культурне надбання українського народу. Відбір та популяризація кращих книг, без сумніву, інтелектуально розвиватиме вітчизняного читача, а отже, і сприятиме піднесенню держави.

Інформація Книжкової палати України